

A football-huliganizmus visszaszorításának jogi eszköztára

I. Bevezetés

A football-huliganizmus számos ország közbiztonságát érintő probléma, amelyre különböző jogági szabályok segítségével lehet reflektálni. Hazánkban elsősorban a sportjog (sportrendészet), a szabálysértési jog, az anyagi büntetőjog, illetőleg a büntetőeljárás jog normáival lehet operálni, egységes kódex azonban ebben a témában még nem született. Ez nyilván nem várható, másrészt nem is feltétlenül szükséges.

A kapcsolódó joganyag fejlesztése és feldolgozása ugyanakkor fontos feladat, hiszen komplex társadalmi és gazdasági érdekeket érintő jelenségről van szó. Nem véletlen, hogy immáron nemzetközi egyezmények is foglalkoznak a témával, hiszen a jelenség egyértelműen derogálja a sportéletben megvalósuló befektetői magatartások alakulását, illetőleg az állam rendvédelmi szerveinek „renoméját.”²

A magyar football-huliganizmus kezdetét egyes elemzők az 1990. március 10-én, a Váci Izzó - FTC NB I-es labdarúgó- mérkőzés utáni rendzavarás időpontjától datálják,³ bár kétlem, hogy ezt a „metszéspontot” ilyen precizitással meg lehetne határozni. Úgy vélem, hogy a jelenség – ha csekélyebb formában is – de mindig jelen volt a „labdarúgó-társadalmak” életében, hazai és külföldi viszonylatban egyaránt. Ugyanakkor abban osztom Freyer véleményét, miszerint a 90-es évtized első felében gyakorlatilag csak a rendőrség reagált a jelenségre, a jogalkotók – vélhetően – el voltak foglalva a korszakra jellemző alapproblémák megoldási lehetőségeivel (ld. privatizáció, a kárpótlás, a gazdasági stabilitás megteremtése, stb.). A zavargásokat kizárólag rendfenntartói feladatként kezelték, azonban az „újdotsült polgári demokrácia rendőrség-eszménye”, valamint a demokratikus alapjogok realizálódása (ld. gyülekezési jog) nem kedveztek a rendőri fellépések, illetve szankcionálási lehetőségek szigorítása irányába ható törekvéseknek.

Mi következik ebből? Természetesen az, hogy a sportrendészeti feladatokat nem lehetett és ma sem lehet kizárólagosan a rendőrségre „testálni”, abba be kell vonni az egyes biztonsági szolgálatok ellátásával foglalkozó privát vállalkozásokat, valamint a sportszövetségek és egyes sportszervezetek vezetőit, a szervezőket, rendezőket egyaránt.⁴ Ahogy a sporttörvény fogalmaz: a szervező köteles az illetékes rendőri vezetővel együttműködni és részére az igényelt segítséget megadni a szurkolótáborok sportrendezvényen való részvételének megszervezésekor, valamint a sportrendezvény időtartama alatt és azt követően /68. § (2) bek./

A jogi eszköztár igénybevételével kapcsolatban ugyanakkor lényegesnek tartom, hogy 1. a büntetőjog ultima ratio jellegének az ilyen jellegű jogsértések esetében is érvényesülnie kell 2. sokkal inkább a prevencióra kell helyezni a hangsúlyt, s mindezt lehetőleg 3. sportjogi (sportrendészeti) szabályok segítségével kell megoldani, a biztonsági intézkedések minél magasabb

1 Ph. D, kúriai főtanácsadó, adjunktus /PPKE-JÁK/

2 Freyer Tamás: A rendvédelmi erők harca a football-huliganizmus ellen Magyarországon. Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola, Budapest, 2004. 3. http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/freyertamas.d.pdf

3 Strauss Zs.: A rendőrség szerepének változása a hazai footballbotrányok kapcsán. Belügyi Szemle, 2003/10. 63-64. o.; A Footballhuliganizmus Elleni Szakértői Bizottság 4/28-1/2003. sz. jelentése a rendbontások visszaszorítása és megelőzése érdekében szükséges tennivalókról. Budapest, 2003. június 13. 20. o. In: Freyer: i. m. 207. o.

4 Ld. a jelenleg is hatályban lévő ORFK utasítás alapján a sportlétesítmények belső biztosítását végrehajtó személy- és vagyonvédelmi cégekkel hatékony együttműködést szükséges kialakítani, különösen: a) a szurkolók beléptetésekor az ellenőrzésben; b) a nézőtéri rend fenntartásában; c) a rendbontó szurkolók kiemelésében; d) a biztonságtechnikai eszközök működtetésében; e) a szurkolók kísérésében / a sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás, 33. pont/

szintű racionalizálásával.

Az MLSZ Biztonsági Szabályzata⁵ alapján a biztonsággal érintett területeken az alábbi alapelveknek kell érvényesülniük: 1. legfontosabb a résztvevők személy- és vagyonbiztonságának megteremtése 2. a stadionon belül a nézők biztonságáért, egészségéért és fizikai épségéért elsősorban a szervező és a rendező felel 3. a sportlétesítményen kívüli biztonság fő felelőse a rendőrség 4. kevés rendőr legyen „szem előtt”, de velük szemben általános követelmény az intézkedésre kész állapot 5. szükséges a folyamatos rendőri jelenlét az irányító központban, valamint a nézőtéren 6. a jogszabályokban foglalt feltételek fennállása esetén szükséges a kockázatot jelentő, eltiltott és kitiltott szurkolók kizárása 7. „zéró tolerancia elve” az erőszakkal, illetőleg az egyéb szabálysértő, pályarendszabály-sértő és jogsértő tevékenységgel szemben (7. §).

A kapcsolódó ügyek, tényállások elsősorban a futball mérkőzésekre érkező, azon jelenlévő, illetőleg onnan eltávozó nézők cselekményeivel állnak összefüggésben. Természetesen sok esetben elkerülhetetlen szabálysértési eljárás, vagy büntetőeljárás megindítása, hiszen a jogsértések a jogterületek számos jogi tárgyát érinthetik, így az emberek testi épséghez való jogát, az emberi méltóságot, a vagyont, a köznyugalmat, stb. Természetesen nem célom az, hogy valamennyi bűncselekményt „górcső” alá vegyek, sokkal inkább fontosnak tartom azon törvényi tényállások kiemelését, amelyek gyakorisága ezt indokolja, illetőleg újszerű tényállásként szerepelnek 2012. évi C. törvényünkben (a továbbiakban: Btk.).

A téma kapcsán - a prevenciótól a retribúció irányába haladva - az alábbi jogszabályok elemzése szükséges:

- a sportrendészet keretében: a sportról szóló 2004. évi I. törvény (a továbbiakban: Stv.); rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.); a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rend.); a sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK utasítás)⁶, illetőleg az MLSZ Biztonsági Szabályzata (a továbbiakban: BSZ)⁷
- a sportrendészeti és büntetőjogi szféra átmenetét képező szabálysértési eljárások keretében: a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.)
- a büntetőjogi megoldások keretében: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.), illetőleg a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.)

II. Sportrendészeti szabályok

A sportrendészet kapcsán jogforrástani szempontból erősen polarizált jogterületről beszélhetünk. Ennek egyik oka, hogy a jelen tárgykörben meglévő normák halmazának egy csoportját nemcsak a jogszabályok alkotására hatáskörrel rendelkező állami és önkormányzati szervek hozhatják meg, hanem a sport autonóm igazgatási szektorában funkcionáló sportszervezetek (ld. sportegyesületek, a sportvállalkozások) és sportszövetségek is. Megjegyezném, hogy utóbbit hajlamosak vagyunk „soft law”-ként kezelni, noha pont ezen sportszervezeti előírások (pl. biztonsági szabályzatok) azok, amelyek konkrétabbak és megismerhetőbbek a sporteseménnyel érintett személyek számára, másrészt a sportszervezetek szabályzatainak megsértése a legtöbb esetben törvénytörtést is jelent.

5 Az MLSZ Biztonsági Szabályzatát a Magyar Labdarúgó Szövetség által működtetett hivatásos felnőtt és korosztályos labdarúgó csapatok hazai, idegenbeli, bajnoki, kupa és nemzetközi kupa, valamint a tagszervezetek szervezésében megrendezésre kerülő barátságos- és edzőmérkőzései biztosítására a Korm. rend. előírásai szerint kell alkalmazni (1. §).

6 http://www.police.hu/sites/default/files/8_2010.pdf

7 http://www.police.hu/sites/default/files/mlsz_biztonsagi_szabalyzata.pdf

A sportrendészeti szabályok egyik legfontosabb tárgya a „futball-huliganizmus” kibontakozásának lehetőségét megelőző, illetőleg megakadályozó intézkedések köre. Ebben a körben három szabályozási tárgykör a releváns: a szervezés, az ellenőrzés, illetőleg a szankcionálás.

III. Szervezés

A Korm. rend. hatálya alá tartozó futball-mérkőzéseket⁸ csak sportszervezet, szakszövetség vagy sportági szövetség szervezheti.⁹ Sportrendezvény csak olyan sportlétesítményben szervezhető, amely a sportrendezvény jellegére is tekintettel a sportrendezvényen résztvevők személyét és vagyonát nem veszélyezteti.¹⁰ Ezzel kapcsolatban két lényeges kötelezettség emelendő ki:

- a sportlétesítmények tulajdonosának, üzemeltetőjének (vagy más jogcímen használójának), az ellenőrzést végző szervezetek által közösen elfogadott négyéves biztonságtechnikai fejlesztési tervvel és az ahhoz kapcsolódó költségtervvel kell rendelkeznie¹¹
- a sportrendezvények rendjének fenntartásában közreműködő, helyileg illetékes rendőri szervezetje vagy az általa megbízott személy folyamatos kapcsolatot tart az illetékességi területén lévő sportlétesítmények üzemeltetőivel, tulajdonosaival, ennek során közreműködik az újonnan építendő sportlétesítmény biztonsági követelményeinek meghatározásában, és az ellenőrzések során javaslatot tesz a régebbi infrastruktúra lehetséges fejlesztési irányaira¹²
- a szervező a sportrendezvények résztvevői számára köteles felelősségbiztosítást kötni¹³

A szervező a sportrendezvény biztonságos lebonyolítása érdekében szerződésben rendező szervet vagy rendezőt köteles megbízni.¹⁴ A sportrendezvény szervezéséről az annak helye szerint illetékes rendőrkapitányságot, a fővárosban a Budapesti Rendőr-főkapitányságot - főszabály szerint¹⁵ - legalább tizenöt nappal a sportrendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően írásban tájékoztatni kell. A tájékoztatási kötelezettség a szervezőt terheli. Az írásbeli tájékoztatásnak - többek között - tartalmaznia kell: a tervezett sportrendezvény megnevezését, kezdetének és befejezésének várható időpontját, helyszínének leírását és vázlatrajzát, illetve útvonalát; a jegyeladás számának megadásával a sportrendezvényen résztvevők várható létszámát és a szurkolótáborok megoszlásának előrejelzését; a sportrendezvényen részt vevő nézők szervezett utaztatására tett intézkedéseket, illetve a nézők valószínűsíthető utazási módját és útvonalát, valamint a sportrendezvény biztonsági tervét.¹⁶

A Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság javaslata alapján az Országos Rendőr-főkapitányság- a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályai szerint - dönt a fenti sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítéséről.¹⁷ A minősítéssel kapcsolatos

8 A Korm. rend. hatálya a legmagasabb bajnoki osztályban szervezett mérkőzésekre, a legmagasabb bajnoki osztályban szereplő sportszervezetek részvételével megtartott nemzeti kupamérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre, a nemzeti válogatott mérkőzéseire, valamint - a rendeletben meghatározott esetekben - a második legmagasabb bajnoki osztályban szervezett mérkőzésekre, az edzőmérkőzésekre és a nem versenyrendszerben szervezett mérkőzésekre terjed ki /1. § (1) bek./

9 Korm. rend. 5. § (1) bek.

10 Stv. 67. § (2) bek.

11 BSZ 9. §

12 ORFK utasítás, 11. pont

13 Korm. rend. 7. §

14 BSZ 11. § (3) bek

15 nemzetközi vagy nemzeti kupa mérkőzés, illetve a bajnokság lebonyolítási rendszerében alkalmazott, a versenynaptár összeállításakor még figyelembe nem vehető helyosztó mérkőzések (rájátszás) esetén, ha a sorsolás és a mérkőzés között kevesebb mint tizenöt nap van, a sorsolást követő munkanapon

16 Korm. rend. 8. § (1) - (2) bek.

17 Korm. rend. 2. §

eljárást az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály folytatja le, amelynek keretében a sportrendezvény szervezőjével (sportszervezettel) folytatott konzultáció, valamint az érintett sportágak országos sportági szakszövetségeivel, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara képviselőjével, valamint a sportigazgatási szerv vezetőjével, illetve annak képviselőjével folytatott előzetes egyeztetés végrehajtására 9 főből álló Előkészítő Szakértői Csoportot működtet.¹⁸

A sportrendezvények minősítését arra figyelemmel kell kialakítani, hogy a sportrendezvényről az előzetesen rendelkezésre álló adatok alapján alaposan feltehető, hogy valamely, a nézők magatartására visszavezethető ok következtében nagyobb, meghatározatlan számú résztvevő életének, testi épségének, vagyonának sérelme vagy annak közvetlen veszélye fenyeget.¹⁹

A sportrendezvények biztonsági minősítése normál, fokozott, vagy kiemelt biztonsági kockázatú lehet.²⁰ A rendőrség a sportrendezvény rendjének fenntartása érdekében a sportrendezvények létesítményen belüli rendőri biztosításában: a) közfeladatként akkor működik közre, ha a sportrendezvényt az ORFK kiemelt biztonsági kockázatúnak minősíti, b) költségtérítés ellenében akkor működhet közre, ha az ORFK normál vagy fokozott biztonsági kockázatúnak minősítette, és a rendőri biztosítás ellenértékében az illetékes rendőri szerv és a sportrendezvény szervezője megállapodott.²¹

IV. Ellenőrzés

Amint azt bevezetőmben is említettem, a rendészeti feladatok megoszlanak a szervezők, a rendőrség, illetőleg a különböző biztonsági cégek között. A legtöbb feladat nyilvánvalóan a rendőri állományra hárul, ugyanakkor – mint minden más igazgatási szektorban – itt is alapelveként érvényesül az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség.

Mindenekelőtt az ún. sportrendészeti nyilvántartásról kívánok szólni, amely a nézők személyiségi jogait szükségképpen érinti, de mindenképpen a mérkőzések biztonságát szolgálja. Jogszabályi hátterét az Rtv, illetőleg az Stv. adja, amely kizárólagosan a rendőrséget jogosítja fel bizonyos személyes adatok kezelésére²²

- a sportrendezvények biztonságának védelme
- az erőszak és a rendzavarás megelőzése
- a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése
- mások jogainak védelme
- a jegyértékesítés, valamint
- a sportrendezvényre történő belépés megtagadásának megállapítása céljából.

Az adatkezeléssel érintett személyek köre: a szervező által kizárt, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből kitiltott vagy a sportrendezvények látogatásától eltiltott személyek. Az érintett adatok köre: a családi és utónév, a születési hely és idő, valamint az anyja születési családi és utóneve. Ezen túlmenően a sportrendezvények látogatástól eltiltás hatálya alatt állók tekintetében a sportrendészeti nyilvántartás tartalmazza az elkövetett bűncselekmény megnevezését és minősítését, az eltiltás időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre az eltiltás hatálya kiterjed. A kitiltás hatálya alatt állók tekintetében a nyilvántartás tartalmazza az

18 ORFK utasítás, 4. pont

19 BSZ 13. § (5) bek

20 BSZ 13. § (2) bek.

21 ORFK utasítás, 2. pont

22 Ld. az ORFK Közrendvédelmi Főosztály vezetője intézkedik az eltiltottakkal és kitiltottakkal kapcsolatos nyilvántartás vezetésére (ORFK utasítás, 29. pont)

elkövetett szabálysértést, a kitiltás időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre a kitiltás hatálya kiterjed. Végezetül, a sportrendezvényen történő részvételből való kizárás hatálya alatt állók tekintetében tartalmazza a kizárást elrendelő szervezet megnevezését, a kizárás időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre a kizárás hatálya kiterjed.²³

V. A szervező kötelezettségei az ellenőrzéssel kapcsolatban

A szervező mindenekelőtt közreműködik a nézőtéri erőszak megelőzésében és felszámolásában, a sportrendezvények biztonságának fenntartásában, a törvényben, a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendeletben, valamint a nézőtéri erőszakkal összefüggő nemzetközi egyezményekben meghatározottakkal összhangban.²⁴ Ennek érdekében a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas biztonsági beléptetési és ellenőrző rendszert alkalmazhat, amely labdarúgás sportág tekintetében a kiemelt, illetőleg fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében kötelező.²⁵ Köteles továbbá a belépőjegy-eladást, a sportrendezvény helyszínére történő beléptetést, a szurkolótáborok elhelyezését és folyamatos figyelemmel kísérését, valamint a sportrendezvény helyszínének elhagyását úgy megszervezni, hogy a szurkolótáborok elkülönítése biztosított legyen²⁶

VI. A rendőrség kötelezettségei az ellenőrzéssel kapcsolatban

A sportrendezvény biztosításának előkészítésébe és végrehajtásába be kell vonni mindkét érintett sportszervezet székhelye szerint illetékes rendőr(fő)kapitányság bűnügyi állományát, valamint a sportszervezetekkel való kapcsolattartásra és a biztosítással kapcsolatos rendőri feladatok ellátására, koordinálására kijelölt rendőröket.²⁷ A sportesemény megkezdése előtt a külső biztosítást végrehajtó parancsnoknak figyelemmel kell kísérnie a rendezvényre érkezők magatartását, intézkednie kell a parkolók, valamint a gépjárművek megállására szolgáló egyéb, a sportlétesítmény környezetében található területek ellenőrzése iránt.²⁸ Amennyiben szükséges a sporteseményre érkező résztvevők beléptetését a rendőri állománynak a rendezőkkel együttműködésben, vagy a rendezőktől átvéve kell végrehajtania²⁹

VII. A nézők beléptetésének szabályai

A néző a sportrendezvény helyszínére akkor léptethető be, ha: 1. érvényes belépőjeggyel, bérlettel vagy más, a sportrendezvény helyszínére való belépésre jogosító igazolással rendelkezik 2. nem áll nyilvánvalóan alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt 3. nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, valamint olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy amelynek a sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegy vásárlóját megfelelő módon tájékoztatta 4. nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot,

23 Stv. 76 / A. §

24 BSZ 11. § (10) bek

25 Stv. 71. § (2) bek

26 Stv. 68. § (1) bek

27 ORFK utasítás, 27. pont

28 ORFK utasítás, 32. pont f) bek.

29 ORFK utasítás, 32. pont e) bek

zászlót vagy egyébként jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet 5. nem áll sportrendezvényen való részvételből kizárás, a sportrendezvények látogatásától eltiltás büntetés vagy a szabálysértési kitiltás hatálya alatt és 6. vállalja, hogy a rendező felszólítására igazolja személyazonosságát, valamint tudomásul veszi, hogy a sportrendezvény ideje alatt róla kép- és hangfelvétel készíthető³⁰

VIII. A sportrendészet keretében érvényesíthető szankciók

Szankciók alkalmazására a rendőrség és a szervező jogosult. A fentiek alkalmazása elsősorban a nézők magatartásával, illetőleg a sportlétesítmény alkalmasságával állnak összefüggésben.

IX. A szervező által érvényesíthető szankciók

Ha a sportrendezvény résztvevőinek magatartása annak biztonságos megtartását veszélyezteti és a megbomlott rend másként nem állítható helyre, a szervező köteles a sportrendezvényt megszakítani, illetve felfüggeszteni.³¹ A szervező az általa szervezett sportrendezvény esetén köteles a sportrendezvényről eltávolított személy részére a belépőjegy-eladást megtagadni, valamint megakadályozni, hogy a sportrendezvényen részt vehessen (sportrendezvényen történő részvételből való kizárás)³²

X. A rendőrség által érvényesíthető szankciók

A rendőrség határozattal megtiltja a sportrendezvény nézők részvételével történő megtartását, vagy korlátozza a nézők számát, ha a biztonságos megrendezésnek az Stv.-ben és Korm. rend.-ben a meghatározott feltételei hiányoznak, vagy az előzetesen meghatározott biztonsági szabályokat a szervező - rendező alkalmazása esetén a rendező - nem tartja be, illetőleg az Stv.-ben meghatározott biztonságtechnikai ellenőrzés elmaradt.

XI. A football-huliganizmus elleni küzdelem lehetősége a szabálysértési jog által kínált eszközökkel

A szabálysértések a téma kapcsán a sportrendészeti, illetőleg büntetőjogi normák között „félúton” elhelyezkedő törvényi megoldások, amelyekkel kapcsolatban az elsődleges kérdés: „van-e tekintélye” a szabálysértéseknek, van-e valamilyen visszatartó ereje a Szabs. tv.-ben meghatározott szankcióknak?

Úgy gondolom, hogy jelen esetben a prevenció és a retribúció szempontjából leggyengébben operáló jogterületet érintjük, hiszen egy szurkoló számára sokkal nagyobb joghátrányt jelent adott esetben a sportrendezvényen történő részvételből való - tartós - kizárás (mint igazgatási szankció), vagy éppen a büntetőeljárást lezáró, marasztaló ítéletben foglalt sportrendezvények látogatásától való eltiltás. Mindenesetre dicséretes, hogy a jogalkotó a Szabs. tv. egyes rendelkezéseit is megpróbálta szigorítani. Ennek alapján az új törvény bevezeti azt a lehetőséget, miszerint már nem csak az a

30 Stv. 71. § (1) bek

31 BSZ 11. § (11) bek

32 Ennek időtartama hat hónapnál rövidebb nem lehet és a szervező által szervezett minden sportrendezvényre vonatkozó kizárás esetén a két évet, a meghatározott sportlétesítményre vonatkozó kizárás esetén a négy évet nem haladhatja meg. E döntés ellen a néző bírósághoz fordulhat. (Stv. 73. §). A sportrendezvényen történő részvételből való kizárást a szervező köteles a kizárt személlyel, valamint a rendőrséggel írásban közölni (Korm. rend. 17. §).

személy tiltható ki a sportrendezvényről, illetőleg sportlétesítményből, aki annak helyszínén követ el valamilyen szabálysértést (pl. garázdaság), hanem az is, aki ezt az oda utazás, illetve az onnan történő távozás során valósítja meg³³

Másfelől bevezet, módosít, illetőleg változatlanul fenntart olyan tényállásokat, amelyek szorosan kapcsolódhatnak a футбол-huliganizmus jelenségéhez: rendzavarás, garázdaság, közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése, veszélyes fenyegetés, valótlan bejelentés, tulajdon elleni szabálysértés, becsületsértés, polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés, lőfegyverrel kapcsolatos szabálysértés, gyülekezési joggal visszaélés, tiltott szerencsejáték, közerkölcs megsértése, csendháborítás, köztisztasági szabálysértés, veszélyeztetés tárgyak dobásával, a közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés, szeszesital-fogyasztás tilalmának megszegése, kitiltás-eltiltás szabályainak megszegése, személyazonosság igazolásával kapcsolatos köteleességek megszegése, jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség, vasúti szabálysértés.

Ha visszaemlékezünk néhány múltbéli, botrányos körülmények között lezajló bajnoki mérkőzésre, felmerül bennünk kérdésként, hogy - csak a játékidő alatt - vajon hány ilyen szabálysértést követnek el a nézők? Nyilván rengeteget, amelyek többsége ráadásul következmények nélkül marad. E tendencia okaként elsősorban a rendészeti szervekre, a klubvezetőkre, az MLSZ-re, illetőleg a футбол-mérkőzésekkel kapcsolatos társadalmi közfelfogásra jellemző általános toleranciát jelölném meg. Igaznak tűnik a tétel: a meccs hangulata előrébbvaló. De ennyivel?

A kérdés csak az, hogy az egyébként nyilvánvalóan tényállásszerű szabálysértések miatti felelősségre vonások elmaradását hogyan lehet a jog nyelvén megmagyarázni? A Szabs. tv. jelenlegi szabályai alapján sehogy. Pusztán egyes alacsonyabb szintű jogszabályokban találkozhatunk olyan rendelkezésekkel, amelyek a kérdéses jogsértések megelőzésére, illetőleg hatékonyabb szankcionálhatóságára vonatkoznak. Így például a már említett ORFK utasítás kimondja, hogy

- a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvények idején legalább egy fő szabálysértési előadó részére készenléti szolgálatot kell elrendelni a szabálysértési eljárások gyors előkészítése, illetve lefolytatása érdekében (28. pont)
- a szabálysértési eljárás során minden esetben vizsgálni kell, hogy a szabálysértésekről szóló törvény szerinti kitiltás feltételei fennállnak-e (amennyiben kitiltás szankció alkalmazására kerül sor, úgy értesíteni kell a kitiltással sújtott elkövető lakóhelye szerint illetékes rendőr-főkapitányságot, stb. - 28. pont)
- *ad polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés:* a kiemelt és fokozott biztonsági kockázatú sporteseményeket megelőzően a sportlétesítményekben a résztvevők által előzetesen elhelyezett tiltott pirotechnikai eszközök feltalálására, illetve kiszűrésére elsősorban bombakutatói képzésben részesült rendőröket, különösen indokolt esetben Készenléti Rendőrség Tűzszerész Szolgálatát kell bevonni (31. pont)
- *ad becsületsértés:* a biztosítás parancsnokának a sportrendezvény megkezdése előtt kezdeményeznie kell a sportesemény résztvevőinek hangosbemondón keresztül történő tájékoztatását a rendezvényhez nem kapcsolódó, másokat sértő és becsmérő megnyilvánulásoktól és feliratok használatának tilalmára és a lehetséges következményekkel kapcsolatos tájékoztatásra (pl.: sportrendezvény megszakítása, felfüggesztése és befejezetté nyilvánítása); a sporteseménnyel össze nem egyeztethető sértő, lealacsonyító, gúnyolódó megnyilvánulások esetén az illetékes rendőri szerv megfigyelőként jelen lévő tagjának minden esetben kezdeményeznie kell az elkövetőkkel

33 Ld. a szabálysértési hatóság és a bíróság a büntetés alkalmazása mellett vagy önálló intézkedésként az eljárás alá vont személyt a sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással, vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés miatt kitilthatja bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvényről és sportlétesítményből (19. §).

szemben rendőri intézkedés foganatosítását /32. pont g) – h) bek./

XII. A football-huliganizmus elleni küzdelem lehetőségei az anyagi büntetőjog segítségével

XII.1. A testi sértésről általában

A testi sértés témánk kapcsán, döntő többségében a testi épség sértésével járó szándékos, aktív tevékenységben nyilvánul meg.³⁴ A kérdéses bűncselekmény elsősorban szurkolók sérelmére valósul meg, de nem zárható ki az sem, hogy a játékosok, vagy éppenséggel a helyszínen résztvevő egyéb hivatalos személyek, klubvezetők, stb. is sértettjei legyenek a bántalmazásoknak.

A fentiek miatt a sportrendezvény szervezőjének biztosítani kell, hogy a játékosok és a hivatalos személyek védve legyenek a nézőknek a pályára, illetve a számukra elzárt helyszínekre történő bejutásától. Ez többek között megoldható a rendezők folyamatos pálya melletti jelenlétével; átmászhatatlan kerítés, illetve korlát alkalmazásával; a székek olyan elhelyezésével, amely valószínűtlenné vagy lehetetlenné teszi a behatolást. Fontos az is, hogy a hivatalos helyiségek és a hivatalos személyek által használt területekre csak akkreditációval, megkülönböztető ruházatban, vagy a jogosultságot egyértelműen jelölő, a személyek egyértelmű és könnyű azonosíthatóságát biztosító módon lehet belépni.³⁵

XII.2. Az ustawka jogi megítélése

Az ustawka³⁶ szurkolói csoportok szervezett összecsapását jelenti, előre meghatározott szabályok szerint. Ezek alapján első ránézésre megállapíthatónak látszik a rendzavarás, a garázdaság szabálysértési és bűncselekményi alakzata, valamint a testi sértés is. A helyzet azonban csalóka képet mutat, amennyiben tüzetesebben megvizsgáljuk az egyes tényállásokat:

A Szabs. tv. alapján

- rendzavarást követ el az, aki verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív³⁷
- garázdaságot követ el az, aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotráncolást vagy riadalmat keltsen³⁸

A Btk. alapján

- garázdaságot követ el az, aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotráncolást vagy riadalmat keltsen³⁹

Az ustawka keretében lebonyolított összetűzések ugyanakkor - az interneten is közzétett videofelvételek alapján - jellemzően nem közterületen történnek,⁴⁰ a lakosság általi észlelés

34 A testi sértés ugyanakkor az egészség sértése esetében, akár mulasztással is megvalósítható, a bűnösségi alakzat vonatkozásában pedig a gondatlan elkövetés is büntetendő. Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész. HVG ORAC, Budapest, 2014. 109. o.

35 BSZ 32. § (1)-(3) bek

36 lengyel eredetű szó, jelentése lebeszélés, megbeszélés találkozása

37 169. § (1) bek.

38 170. §

39 339. § (1) bek.

40 pl. 2010 októberében a DVSC – FTC meccs előtt a Debreceni Nagyerdőben került sor ilyen összecsapásra

lehetőségét tehát a „szervezők” igyekeznek kizárni. Ilyen körülmények között viszont nézetem szerint hiányzik a megbotránkozás vagy riadalom keltésére való objektív alkalmasság, ami egyben kizárja a tényállásszerűséget. Ezen álláspontomat alátámasztják az alábbi bírósági döntések is: a cselekmény csak akkor minősülhet garázdaságnak, ha fennállt legalább lehetőség szintjén, hogy azt mások észleljék (BH 2010. 177); ha az elkövetésről csak kevesen szerezhettek közvetlen tudomást, akkor az teljességgel alkalmatlan a köznyugalom veszélyeztetésére (BH 1982. 501), sőt az utcán elkövetett tettlegesség sem valósít meg minden esetben garázdaságot (BH 1989.183.).

A testi sértés vonatkozásában az ustawka már nyilván tényállásszerű cselekményeket foglal magában, ugyanakkor nézetem szerint a sértetti beleegyezésre - mint büntethetőséget kizáró okra - a legtöbb esetben alappal lehet hivatkozni. Tény, hogy e jelenség esetében nem hivatalos versenyrendszerben - valamilyen sportszövetség, vagy sportszervezet által - szervezett sporteseményről van szó, mindazonáltal úgy vélem, hogy ennek a sértetti beleegyezés értékelése szempontjából nincs jelentősége (némi cinizmussal azt is mondhatnám, hogy az öngyilkosok cselekményének jogi megítélése sem sportszervezeti tagságtól függ). Nem értek egyet tehát azzal az állásponttal, miszerint a sértetti beleegyezésre sportolás során csak akkor lehet hivatkozni, ha versenysportként elismert küzdelemről van szó. Nézetem szerint akkor is adott a hivatkozási alap, ha a cselekmény verseny-jellege megállapítható.

Jóllehet, esetünkben

- a küzdelmek lebonyolításának semmilyen hivatalos, írásos szabályanyaga nincs
- azokból jellemzően hiányoznak a kívülálló segítők, akik egy komolyabb sérülés esetén azonnal gondoskodni tudnának az érintett személy kórházba szállításáról (emiat a cselekmény társadalomra való veszélyessége nagyobb), ezen túlmenően
- nincs semmilyen garancia arra, hogy a résztvevők betartják a küzdelemre vonatkozó szabályokat, mivel nincs döntőbíró, aki az egyes szabályszegések esetén közbeavatkozna

Mindazonáltal:

- a részt vevők főszabály szerint 14. életévüket betöltött, cselekvőképes, beszámítási képességgel rendelkező személyek, akik
- tisztában vannak a cselekmény verseny-jellegével (helyszínével, időpontjával, a küzdelem alapvető szabályaival) és azzal, hogy
- egy előre meghatározott szabályok szerint lebonyolított tömegverekedés milyen hátrányos fizikai következményekkel járhat.

Félreértés ne essék, a jelenséget magam is elítélem, fenti okfejtésem nem annak legalizálását célozza, hanem pont ellenkezőleg: arra próbálom meg felhívni a figyelmet, hogy a Szabs. tv, illetőleg a Btk. jelenlegi tényállásaival az ustawka szankcionálása álláspontom szerint nem lehetséges (márpedig arra feltétlenül szükség lenne a védendő jogtárgy – az élet és a testi épség – kiemelkedő súlya miatt). Ebben az esetben tehát egy olyan új típusú, a társadalomra feltétlenül veszélyes, szükségképpen büntetendő cselekményről van szó, amelyet a jogalkotó még nem tudott megoldani - de mentségére szóljon az idő rövidsége. A probléma kezelése ugyanakkor könnyedén megoldható a testi sértés, illetőleg a garázdaság törvényi tényállásának „enyője” alatt, a jelenleg hatályban lévő szabályok kiegészítésével (nem pedig módosításával), illetőleg olyan bírósági döntésekkel, amelyek hozzávetőlegesen kijelölik az ilyen típusú cselekmények büntetendőségének határvonalait

XII.3. Becsületsértés - a közszereplő fogalmának értelmezése sportrendezvények esetében

A becsületsértés szabálysértési alakzatát az követi el, aki mással szemben a becsület

csorbítására alkalmas kifejezést használ vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.⁴¹ Ugyanezen cselekmény bűncselekményi alakzatát az valósítja meg, aki mással szemben a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, beleértve a tettlegességet is.⁴² Az elkövető mindkét esetben csak magánindítványra büntethető.

A futball-mérkőzések esetében nyilván a bűncselekményi (vétségi) alakzat lehet releváns, hiszen

- a becsület csorbítására alkalmas cselekmények jellemzően a mérkőzés, illetőleg a csapatok egzisztenciája tekintetében érdemi döntések meghozatalára jogosult személyeket, vagy egyéb közéleti személyeket érintik (ld. játékvezető, játékos, klubvezető, politikus), a kijelentések pedig e tevékenységükkel összefüggésben állnak
- a cselekmények egyben nagy nyilvánosság előtt történnek és
- gyakran tettlegességig fajulnak

Az alapvető kérdés az, hogy futball-mérkőzések esetében mennyire lehet jogellenesnek tekinteni az Btk. 227. §-ban foglalt bűncselekményt? Úgy vélem, hogy a becsületsértés bíróság általi megállapítása az ilyen és ehhez hasonló sporteseményeken csak rendkívül szűk körre korlátozható. Ez a követelmény egyrészt

a) a futball-mérkőzések speciális jellegével

b) a potenciálisan érintett sértettek személyes tulajdonságaival, illetőleg

c) a sportrendészeti szervek kötelezettségeinek teljesítésével áll összefüggésben.

Ad a): Úgy vélem, hogy a futball-mérkőzés olyan speciális közeg, ahol valamennyi közszereplő tudata már előzetesen átfogja az - akár vulgaritásig is fajuló - kritizálhatóság lehetőségét. Jóllehet, az általános bírói gyakorlat szerint meg kell állapítani e bűncselekményt akkor, ha olyan emberi méltóságot sértő kifejezés használatában áll, amely túllépi azt a mértéket, amelynek elviselése a közéletben szereplők esetében státusukból adódóan elvárható (BH 2001. 99.). Nézetem szerint azonban labdarugó mérkőzések esetében elvételre lehet ilyen elvárhatósági mércével operálni, legfeljebb sportrendészeti úton van helye a jogsértések megelőzésének, illetve szankcionálásának.

Ad b): A mérkőzéseken megvalósuló becsületsértő magatartásokkal érintett személyek (sértettek) - az 36/1994. (VI. 24.) AB határozat alapján - közszereplőknek minősülnek, márpedig a véleménynyilvánítási szabadság különleges védelmet élvez akkor, amikor a közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. Ebbe a körbe értelmezésem szerint beletartoznak a jelenlévő rendőrök, a biztonsági alkalmazottak, a játékosok, a klubvezetők és minden olyan közéleti szereplő (politikus, médiaszemélyiség, stb.), akinek a becsületét a szurkolói magatartások egyébként - akár a jó ízlés határán túlmenően is - megsértik.

Ad c): Ugyancsak nem lehet a sportrendészeti szervek által esetlegesen elmulasztott kötelezettségek (pl. transzparenszek előzetes engedélyezése, szükséges figyelmeztetések, stb.) miatt kialakult jogsértő állapotot az elkövetők terhére értékelni. Világos szabályok vannak lefektetve mind az ORFK utasításban, mind a BSZ-ben arra vonatkozólag, hogy a biztonságért felelős szerveknek milyen kötelezettségeket kell teljesíteniük a szóban forgó cselekmények megakadályozása érdekében. Ennek megfelelően

- a biztosítás parancsnokának a sportrendezvény megkezdése előtt kezdeményeznie kell a sportesemény résztvevőinek hangosbmondón keresztül történő tájékoztatását a

41 Szabs. tv. 180. § (1) bek.

42 Btk. 227. § (1) - (2) bek.

rendezvényhez nem kapcsolódó, másokat sértő és becsmérő megnyilvánulásoktól és feliratok használatának tilalmára és a lehetséges következményekkel kapcsolatos tájékoztatásra (pl.: sportrendezvény megszakítása, felfüggesztése és befejezetté nyilvánítása)

- a sporteseménnyel össze nem egyeztethető sértő, lealacsonyító, gúnyolódó megnyilvánulások esetén az illetékes rendőri szerv megfigyelőként jelen lévő tagjának minden esetben kezdeményeznie kell az elkövetőkkel szemben rendőri intézkedés foganatosítását⁴³
- azt a résztvevőt, aki másokban félelmet keltő, másokat megbotránkoztató, vagy nem a sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő, a mérkőzés rendjének megzavarására alkalmas magatartást tanúsít, e magatartás abbahagyására fel kell szólítani. Amennyiben viselkedését a résztvevő a felhívás ellenére sem hagyja abba, a sportrendezvényről el kell távolítani. Az eltávolított személyt a sportrendezvény látogatásától el kell tiltani⁴⁴

A fentiek tükrében úgy gondolom, hogy általánosságban sem szabálysértési, sem büntetőeljáráshoz nem eredményezhet marasztaló határozatot az, ha különböző – verbális, vagy képi – megnyilvánulások a szóban forgó személyi kör becsületét, vagy jó hírnevét sértik, mindaddig, amíg e cselekmények nem fordulnak át más Különös Részi törvényi tényállás megvalósításába (pl. közösség elleni uszítás, önkényuralmi jelkép használata, kegyeleti jogok megsértése, stb.).

XII. 4. Garázdaság

A garázda elkövetők cselekményére a társadalmi együttélési szabályok nyílt, tudatos, egyértelmű semmibevétele jellemző (BH 2007. 283). A szabálysértési alakzat alapesetét az követi el, aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen.⁴⁵ A bűncselekményi alakzatának alapesetét az követi el, aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen.⁴⁶ Ebben a vonatkozásban egy ún. kisegítő (szubszidiárius) tényállásról van szó, amelyet akkor kell megállapítani, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

A szabálysértési és bűncselekményi alakzat tekintetében is aktív magatartásról van szó, és amint a fenti jogszabályi rendelkezések grammatikai értelmezéséből is kitűnik, csak az elkövetés módja tekintetében van különbség: bűncselekmény megállapításának akkor van helye, ha az elkövető egyben személy, vagy dolog ellen irányuló erőszakos magatartást is tanúsít. A garázdaság bűncselekményi alakzatának minősített esetei közé tartozik a csoportosan, a köznyugalmat súlyosan megzavarva, a fegyveresen, a felfegyverkezve, illetőleg a nyilvános rendezvényen történő elkövetés.⁴⁷

A футбол-huliganizmus és a garázdaság relációjában elsődlegesen az alábbi kérdések vizsgálatát tartom szükségesnek:

- a) Esetünkben hogyan kell értelmezni a megbotránkozásra vagy riadalom keltésére való alkalmasságot? Szükséges-e annak szűkebb értelmezése a szurkolás mint viselkedésforma specialitásai miatt?
- b) Hogyan hat ki a bűncselekményi alakzat szubszidiárius (kisegítő) jellege a bírói ítékezésre?
- c) Mik a csoportosság - mint a bűncselekményi alakzat egyik minősítő körülménye - megállapításának feltételei?

43 ORFK utasítás, 32. pont g) – h) bek.

44 BSZ 34. § (2) bek

45 Szabs. tv. 170. §

46 Btk. 339. § (1) bek.

47 Btk. 339. § (2) bek.

- d) Mit értünk a köznyugalom súlyos megzavarása, mint a bűncselekményi alakzat másik minősítő körülménye alatt és azt hogyan kell értelmezni a téma kapcsán?
- e) Mit értünk nyilvános rendezvényen történő elkövetés alatt futball-huliganizmus esetén?

Ad a): Tárgyi oldalon a garázdaság vétsége megállapításának három konjunktív feltétele van: az elkövetési magatartás kihívó közösségellenessége, erőszakos jellege, valamint annak másokban megbotránkozás, vagy riadalom keltésére való alkalmassága, mely feltételek egyikének a hiánya esetében a bűncselekmény nem jön létre (BH 1998. 471.).

A futballhuligánok cselekményei kapcsán nézetem szerint leginkább az utolsó fordulat megállapítása lehet problematikus. Tény, hogy a futballhuligánok által elkövetett cselekmények esetében az észlelés potenciális lehetősége a legtöbb esetben fennáll, ez a körülmény tehát csak a legritkább esetekben vitatható (ld. ustawka)., illetőleg a megbotránkozás másnak az adott cselekménnyel kapcsolatos negatív értékítéletét fejezi ki valamiféle nemtetszést, adott esetben felháborodást foglal magában⁴⁸

A megbotránkozás esetében azonban ismételten csak szűk körre lehet korlátozni a bűncselekményi alakzat megállapításának lehetőségét, a bíróság nem elégedhet meg pusztán azzal, hogy a cselekmény „nem tetszik” az azt észlelő jelenlévőknek. A minősítési kérdések esetében azt kell vizsgálni, hogy 1. az adott magatartás hozzátartozik-e az általános és már - sajnálatosan - megszokott szurkolói magatartásokhoz, illetőleg 2. milyen közegben kerül sor a fenti cselekményekre. Ha az adott magatartás szokványos szurkolói magatartásnak tekinthető (pl. az ultrák összetörik a sörösüvegeket, kukákat rugdálnak) és mindezt kizárólag olyan személyek észlelik, akik e történésekkel reálisan számolhatnak (pl. rendőrök, egyéb szurkolók), akkor úgy gondolom, hogy még erőszakos magatartások esetében sem lehet helye garázdaság vétsége megállapításának, mivel hiányzik a cselekmény megbotránkozásra, vagy riadalom keltésére való objektív alkalmassága. Más kérdés, hogy egyéb bűncselekmény (pl. testi sértés, rongálás) megállapításának helye lehet.

Ad b): A garázdaság bűncselekményi alakzatának szubszidiaritása és más törvényi tényállásokkal együtt történő párhuzamos elkövetése az elmúlt időszakban számos eseti döntést igényelt a bíróságok részéről. Ami bizonyos, hogy

- nem állhat alaki halmazatban olyan bűncselekménnyel, amely súlyosabban büntetendő
- bűnhalmazat létesül akkor, ha az elkövető egy cselekménnyel a garázdaság, valamint a testi sértés vagy a rongálás törvényi tényállását is megvalósítja, feltéve hogy a testi sértés vagy a rongálás büntetési tétele nem súlyosabb, mint a garázdaságé (34. BK vélemény)
- anyagi halmazat esetében pedig szubszidiárius jellege egyáltalán nem érvényesül: ha az elkövető a garázdaság bűncselekményi alakzatának kifejtésétől függetlenül vagy azzal bizonyos időbeli és térbeli összefüggésben ugyan, de mégis elkülönülten valósít meg más bűncselekményt, az anyagi halmazat szabályai irányadóak, vagyis a garázdaság bármely súlyosabban és enyhébben büntetendő bűncselekménnyel halmazatban állhat (BH 1988. 302.).

Ad c): A futball-huliganizmus esetében igen gyakori a garázdaság csoportos elkövetése, ezzel kapcsolatban szintén szükséges kiemelnünk néhány eseti döntést: 1. a garázdaság csoportosan elkövetettként minősül akkor is, ha három vagy több személy nem egymást támogatva, hanem egymással szemben állva vesz részt az elkövetésben (4/2007 BJE)⁴⁹ 2. a csoportos elkövetés megállapítása indokolt, ha az elkövetők a garázdaság tényállási elemeit együttes cselekvéssel, ugyanazon a helyszínen kimerítették és az objektíve alkalmas volt a megbotránkozás vagy riadalom

48 Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 564. o.

49 Az elkövetők ilyenkor is társtettesként felelnek, mert a szándékegység szempontjából csak annak belátása szükséges, hogy az egymással szembeni erőszakos magatartásuk durván és közvetlenül sérti a közösség nyugalomát. Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 565. o.

keltésére (BH 2000. 94., 2003.309.)

Ad d): Ahogy korábban is említettem, a témával kapcsolatban felmerülő cselekmények esetében csak igen szűk körben lehet megállapítani a megbotránkozásra, vagy riadalom keltésére való alkalmasságot. Ezen megállapításomat a köznyugalom súlyos zavarának okozásával járó garázda cselekmények esetében is fenntartom, amely jelen esetben szintén a futball-mérkőzésekhez speciálisan kapcsolódó, szokványos szurkolói magatartásokkal áll összefüggésben.

A bűnösségi alakzatok tekintetében megjegyzendő, hogy az elkövető e minősített eredményért akkor is felelősséggel tartozik, ha az eredmény tekintetében csak gondatlanság terheli.⁵⁰ Kétlem azonban, hogy a luxuria, vagy negligentia megállapítása életszerű volna szurkolói magatartások esetében.

A bírói gyakorlat is kialakította a maga álláspontját e minősítő körülmény értelmezésével kapcsolatban. Eszerint a köznyugalom súlyos megzavarásához az szükséges, hogy a veszélyhelyzetből eredménnyé átalakult megbotránkozás, vagy riadalom olyan méreteket öltön, ami az emberek nagy számát érinti, így például egy község vagy városnegyed lakóinak a nyugalma, közhangulatát jelentős mértékben hátrányosan befolyásolja, illetőleg az említett szélesebb személyi körben az elkövető cselekménye pánikot vagy rémületet keltsen (BH1993. 407.). A fenti esetkörben tehát már nincs szükség „alkalmassági tesztre”, mivel egy eredmény létrehozásáról van szó, amelynek bizonyítása - úgy vélem - egyszerűbb, egyértelműbb a bíróságok számára is.

Ad e): A Btk. alapján nyilvános rendezvényről akkor van szó, ha az a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozik, továbbá ha az olyan jellegű rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll.⁵¹

A futball-mérkőzés, mint sportrendezvény ugyan nem tartozik a gyülekezési törvény hatálya alá,⁵² ugyanakkor a második fordulatban meghatározott feltételnek természetesen megfelel. A kérdés csak az, hogy milyen időintervallumot érint a nyilvános rendezvényen történő elkövetés. Ebben a vonatkozásban a bírói gyakorlat a következőképpen foglal állást: e minősítő körülmény megállapításának nemcsak a rendezvény kezdő és befejező időpontja közötti garázda magatartások esetében van helye, hanem akkor is, ha a cselekmények közvetlenül a rendezvényre belépés előtt vagy távozás után valósulnak meg (BH 2013. 207.) Értelmezésem szerint tehát a stadionok környékén, röviddel a mérkőzés előtt, vagy után történő elkövetés még beletartozik ebbe a fogalmi körbe, ugyanakkor az odautazás, illetőleg a visszautazás tartama már természetesen nem.

XII.5. Rendbontás

A rendbontás vétségének törvényi tényállását az valósítja meg, aki nyilvános rendezvény szervezőjének vagy rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett jogszerű intézkedésével szemben erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít.⁵³

A sportrendezvények rendjének megbontása korábban pusztán szabálysértésnek minősült. A jelenlegi Btk.-ban azonban a rendbontás tényállását kibővíti, amelynek alapján immár bűncselekményt követ el az, aki sportrendezvényen a létesítménynek a nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép, ott tartózkodik, vagy e területre a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztető tárgyat bedob.⁵⁴

E bűncselekmény releváns elemzésével kapcsolatban az alábbi tényállási elemek tisztázása

50 Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 565. o.

51 Btk. 459. § (1) bek. 24. pont

52 Gytv. 3. §

53 Btk. 340. §

54 340. § (2) bek.

szükséges:

a) Ki minősül szervezőnek?

b) Ki minősül rendezőnek?

c) Vannak-e jogszabályi előírások, vagy a bírói gyakorlatban kikristályosodott elvek a rend fenntartása körében fogantatosított intézkedések jogszerű, avagy jogszerűtlen volta vonatkozásában?

d) Mit értünk-e tényállás esetében erőszak és fenyegetés alatt?

e) Hogyan hat ki e bűncselekmény szubszidiárius jellege a bírói ítélkezésre?

Ad a): Az Stv. Alapján a rendezvény rendjének fenntartásáról elsődlegesen a szervezőnek kell gondoskodnia. A Korm. rend. hatálya alá tartozó futball-mérkőzések⁵⁵ esetében ez csak sportszervezet, szakszövetség vagy sportági szövetség lehet.⁵⁶ A BSZ alapján az MLSZ versenyrendszerében meghatározott, vagy az MLSZ versenynaptárában egyébként szereplő sportrendezvény szervezője csak a Szövetség vagy a versenyrendszerben indulási jogot szerzett sportszervezet lehet.⁵⁷

Ad b): A rendező olyan, a szervező által szerződésben megbízott szerv, vagy személy, amelynek feladata a sportrendezvény biztonságos lebonyolításának, a rend fenntartásának és a szervezési feltételek biztosításának az elősegítése. Rendező szervnek csak a személy-, vagyonvédelmi és magánnyomozói tevékenységről szóló törvény hatálya alá tartozó egyéni vagy társas vállalkozás, rendezőnek csak a hatóság által kiállított személy-, vagyonvédelmi igazolvánnyal rendelkező - a képesítésekkel kapcsolatos jogszabályban és a sportági szakszövetség belső szabályzatában meghatározott képesítési, képzési követelményeknek megfelelő, a sportrendezvényen való rendfenntartásra felkészített - személy bízható meg.⁵⁸

Ad c): A rend fenntartása körében fogantatosított intézkedések jogszerűségével kapcsolatban elsősorban a rendőri szervek, illetőleg a rendezők eljárását szükséges vizsgálni.

Ami a rendőri állományt illeti, az ORFK utasítás szerint a rendbontókkal szemben fogantatosított intézkedés során kiemelt figyelmet kell fordítani a jogszerűsége, szakszerűsége, a határozott és dinamikus végrehajtásra.⁵⁹ Az Rtv. alapján a rendőrség a feladatának ellátása során többek között korlátozhatja a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, a személyes adatokhoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat. Ennek során azonban

- a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával
- a BSZ. alapján a nézők biztonságos távozása érdekében a rendőrség a nézőket és egyéb résztvevőket - az ellenérdekű - szurkolói csoportok sportlétesítményből, a rendőri biztosítás működési körzetéből, illetve a szurkolók kíséresi útvonalából történő távozásáig a sportlétesítményben visszatarthatja⁶⁰
- több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár

55 A Korm. rend. hatálya a legmagasabb bajnoki osztályban szervezett mérkőzésekre, a legmagasabb bajnoki osztályban szereplő sportszervezetek részvételével megtartott nemzeti kupamérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre, a nemzeti válogatott mérkőzéseire, valamint - a rendeletben meghatározott esetekben - a második legmagasabb bajnoki osztályban szervezett mérkőzésekre, az edzőmérkőzésekre és a nem versenyrendszerben szervezett mérkőzésekre terjed ki /1. § (1) bek./

56 Korm. rend. 5. § (1) bek.

57 BSZ 11. § (1) bek.

58 Stv. 70. § (1) - (2) bek.

59 32 pont. j) bek.

60 35. § (1) bek.

- a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe vételével alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak
- a rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását
- nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható
- a rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni
- a rendőrt az intézkedés során az egyenruhája és azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy szolgálati igazolványa és azonosító jelvénye igazolja⁶¹

Az Rtv. tételesen felsorolja a rendőri szervek által igénybe vehető kényszerítő eszközöket, amelyek alkalmazásával kapcsolatban - a futball-mérkőzések tömegrendezvény-jellegéből fakadóan - elsősorban a csapaterő alkalmazása, illetőleg a tömegoszlatás szabályai szorúlnak magyarázatra. Előbbi alkalmazásának hivatkozási alapja – futball mérkőzések esetében – a rendezvény jelentős jellege és az ott szükségképpen felmerülő rendfenntartási feladatok szükségessége⁶² Utóbbi intézkedés jogszerűsége ugyancsak nem vitatható akkor, amikor a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a szétozlatásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget⁶³

Úgy vélem, hogy a rendőri túlkapások egyik leggyakoribb hivatkozási alapja a fenti esetkörökben az, hogy a tömeg szétozlatására irányuló csapaterő alkalmazása során a rendőrség a helyszínen lévők egyéni felelősségét nem vizsgálja. Így kerülhet sor a jogsértésekben részt nem vevő, pusztán a helyszínről menekülő szurkolók esetében is erőszakos cselekmények alkalmazására, amely nyilvánvalóan nem felel meg semmiféle „arányossági tesztnek” a rend fenntartása körébe vonható cselekmények esetében. Márpedig - tömegoszlatás esetében – a rendőrségnek egyaránt joga van vízágyú, pirotechnikai eszköz, ingerlőgáz, vagy akár elfogó háló alkalmazására is.⁶⁴

Ami a rendezők intézkedéseivel kapcsolatos előírásokat illeti, fontos megjegyezni, hogy a sportrendezvényen való rendfenntartásra és a rendőrséggel való együttműködésre a szervező köteles a rendezőt felkészíteni. A felkészítéshez a szervező a rendőrség közreműködését a fokozott és kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvények esetében köteles igénybe venni, a normál biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvények esetében igénybe veheti. A rendőrség a felkészítésben külön szerződés alapján vesz részt.⁶⁵

Garanciális szabály az is, hogy a sportrendezvényen részt vevő rendező szerv alkalmazottjának vagy a rendezőnek e minőségében és személyében külső megjelenése alapján azonosíthatónak kell lennie. Ebből a célból a rendező megkülönböztető ruhát, valamint rendezői minőségét, nevét és azonosító számát jól látható módon tartalmazó kitűzött visel.⁶⁶

Ad d): Az erőszaknak a szervező vagy a rendező személye ellen kell irányulnia, de ebben az esetben elegendő a vis compulsiva (akarat hajlítás) is a tényállásszerűség megállapításához.

Ad e): Ha a mérkőzésen a szervezői vagy rendezői intézkedéssel való szembeszegülés során, illetve a sportrendezvényen mások testi épségét veszélyeztető tárgy bedobásával olyan bűncselekményt is elkövetnek, amely e bűncselekmény alapeseténél súlyosabban büntetendő, akkor kizárólag az utóbbi bűncselekményt kell megállapítani. A rendbontás a garázdasággal sem állhat alaki halmazatban.

61 Rtv. 15. § - 20. §

62 58. § g) pont

63 59. § (1) bek.

64 Rtv. 59. § (1) bek.

65 Stv. 70. § (4) bek.

66 Stv. 70. § (3) bek.

XII.6. Közösség elleni uszítás - önkényuralmi jelkép használata

A nézőtéri rasszizmus média és a közvélemény szemében jelentős problémaként merül fel, hiszen az erőszakos cselekmények egyik potenciális kiváltó oka. A jelenség Nyugat-Európában a 70-es, 80-as években tetőzött, amikor rendszeres volt a fekete bőrű játékosok majom vinnyogással, huhogással és banánnal való „üdvözlése”. E cselekmények visszaszorítását sok államban különböző kampányokkal kívánták elérni, úgy, mint Angliában a „Let’s kick racism out of football!”, Hollandiában a „When racism wins, the sport loses”, Olaszországban a „No al Razzismo”, vagy az egész Európát átívelő „All different, all equal” és a „Fans against racism in Europe”. A programok eredményessége nehezen felmérhető, a jelenség pedig változatlanul jelen van a sportpályákon.⁶⁷

A magyar jogszabályok alapján a néző sportrendezvényre történő beléptetésének egyik feltétele az, hogy nem tart magánál jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet.⁶⁸ Azt a résztvevőt, aki rasszista, gyűlöltre uszító magatartást tanúsít, e magatartás abbahagyására fel kell szólítani. Amennyiben viselkedését a résztvevő a felhívás ellenére sem hagyja abba, a sportrendezvényről el kell távolítani, az eltávolított személyt pedig a sportrendezvény látogatásától el kell tiltani.⁶⁹ A sportrendezvény megkezdését megelőzően a biztosítást végrehajtó rendőri szerv vezetője, vagy az általa kijelölt biztosítás parancsnok veszi fel a kapcsolatot a sportrendezvény szervezőjével és rendezőjével, és egyeztet a közösségellenes megnyilvánulások megelőzése érdekében, illetve ilyen cselekmények bekövetkezése esetén foganasítandó intézkedéseket.⁷⁰

A szóban forgó bűncselekmények - a tapasztalatok szerint - verbálisan és írásban (képi megjelenésben) is előfordulnak. A megelőzés lehetősége elsősorban az utóbbi esetben lehetséges, emiatt fontos kiemelni, hogy mind a BSZ, mind az ORFK utasítás tartalmaz lényegi rendelkezéseket a különböző szurkolói transzparenszekkel, illetőleg molinókkal kapcsolatban. Igaz ugyan, hogy a nézők a nézőtérre főszabály szerint vihetnek be transzparenszeket és azokat alapesetben nem kell engedélyeztetni, ugyanakkor, a mérkőzés biztonságos megrendezéséért felelős sportszervezet, vagy a Szövetség ettől szigorúbb szabályokat is megállapíthat és megkövetelheti a transzparenszek előzetes engedélyezését.⁷¹ Az ORFK utasítás alapján a versenyévadot megelőzően a Korm. rend.-ben meghatározott sportszervezet helye szerinti rendőri szervnek kezdeményeznie kell, hogy

- a szervező, a rendező, a szövetség, illetve az illetékes rendőrkapitányságok képviselőit magában foglaló bizottság előzetesen határozza meg a sportrendezvényre bevihető transzparenszeket és molinókat, és a rendőri szervek jelenlétében hajtsa végre azok pecséttel történő hitelesítését /32. pont /32. pont a) bek./
- a sporteseményeket megelőzően a sportlétesítményekben ellenőrzést kell tartani a jogellenes cselekmények megvalósítása érdekében elhelyezett, elrejtett közösségellenes magatartás megvalósítására alkalmas tárgyak feltalálása érdekében /32. pont c) bek./
- a beléptetés végrehajtása során törekedni kell arra, hogy a sportrendezvényre csak és kizárólag a szervező és rendező által engedélyezett, pecséttel ellátott transzparenszek és molinók jussanak be /32. pont d) bek./
- a sportesemény megkezdése előtt a külső biztosítást végrehajtó parancsnoknak intézkednie kell azon személyek igazoltatására, akik feltételezhetően tiltott vagy közösségellenes megnyilvánulásokat tartalmazó tárgyakat és eszközöket tartanak maguknál /32. pont f) bek./

67 Freyer: i. m. 206. o.

68 Stv. 71. § (1) bek.

69 BSZ 34. § (2) bek

70 ORFK utasítás, 32. pont b) bek.

71 A rendőrség saját jogán dönt a transzparenszek ellenőrzéséről. Politikai üzenetek bármilyen formában való propagálása, közzététele, a sportlétesítményen belül, vagy annak közvetlen közelében a mérkőzés előtt, alatt és után tilos. BSZ 34. § (1) bek.

XIII. A jogsértések bizonyításának eszközei és lehetőségei

A szervező - rendező alkalmazása esetén a rendező - képviselője a normál és fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény ideje alatt - annak helyszínén, a beléptetésre váró szurkolók által elfoglalt közterületen és a nézők részére kijelölt parkolóknál - a résztvevők személyi és vagyonbiztonsága érdekében jogosult, a labdarúgás sportág tekintetében a fokozott, valamint valamennyi kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény ideje alatt köteles a résztvevőket a rendőrség által meghatározott helyszínekre, a rendőrség által meghatározott számban elhelyezett, a résztvevők egyedi azonosítását lehetővé tevő minőségű felvételt biztosító kamerával megfigyelni és a felvételt rögzíteni.⁷²

A kamerával való megfigyelésről, a kamerák elhelyezkedéséről és a rögzített adatok kezeléséről a nézőt a sportlétesítményen kívül és annak területén jól látható hirdetőn, a belépőjegyen, bérleten, illetve a klubkártyán piktogramok felhasználásával, valamint magyar, angol, német és a külföldi vendég sportszervezet országa szerinti nyelven is tájékoztatni kell.⁷³

A szabálysértési, valamint a büntetőeljárás megindításához és lefolytatásához szükséges adatok és információk biztosítása céljából a sportrendezvény befejezését követően a szervező köteles a rendőrség által a sportrendezvény befejezését követő 72 órán belül megtehető felszólításban megjelölt ideig megőrizni a sportesemény biztosítása során rögzített felvételeket.⁷⁴ A rendőrség a szervezőt vagy a rendezőt a felvételeknek a felszólítást követő legfeljebb 30 napig történő tárolására szólíthatja fel. Amennyiben a felszólításra nem kerül sor, a szervező vagy a rendező a rögzített adatokat a rögzítést követő 72 óra elteltével megsemmisíti.⁷⁵

A bizonyítékok biztosítása érdekében dokumentáló csoportokat kell kialakítani, amelyek a nyilvános helynek minősülő sportlétesítményekben és azok közvetlen környezetében található közterületen rögzítik a jogellenes, közösségellenes magatartásokat és az ezekkel kapcsolatban kezdeményezett rendőri intézkedéseket.⁷⁶

XIV. Záró gondolatok

A футбол-huliganizmus fogalmának meghatározására számos kísérlet történt a közelmúltban: Freyer szerint a szurkolók részvételével elkövetett, hivatalosan szervezett labdarúgó mérkőzésekhez kapcsolódó rendező cselekmények, sportlétesítményeken belül vagy azokon kívül⁷⁷

Roversi szerint „a durvaság minden olyan formája, amely a nézők között zajlik. Az elnevezés Angliából ered, ahol először jelent meg, s ahol ilyen nagy méretűvé vált. A jelenséget a vandalizmus és a szisztematikus véres agresszió keverékeként írhatjuk le, amely a fiatalok bizonyos csoportjaira jellemző, s amelyet a hasonló korúak követnek el a stadionon belül és kívül.”⁷⁸

72 Stv. 74. § (1) bek

73 Stv. 74. § (2) bek.

74 A BSZ szintén tartalmazza az alábbiakat: a mérkőzés ideje alatt annak helyszínét, a belépésre váró szurkolók által elfoglalt közterületet, a nézők számára kijelölt parkolót kamerákkal megfigyelés alatt kell tartani és a felvételt rögzíteni kell. A kamerával való megfigyelésről a nézőt hirdetőn, a belépőjegyen, bérleten, a klubkártyán, valamint a belépési pontoknál és a szektorokban kihelyezett táblákon – piktogramokkal is - tájékoztatni kell. A felvételeket a szervezőnek, vagy rendezőnek a rendezvény befejezését követő 72 óráig rendőrségi felszólítás esetén meg kell őrizni. Amennyiben a felszólításra nem kerül sor a szervező vagy a rendező a rögzített adatokat a rögzítést követő 72 óra elteltével megsemmisíti. Ez idő alatt a rendőrség a felvételeket kikérheti, vagy felszólíthat azok 30 napig történő tárolására. A felvételekből a rendőrség, a nemzetbiztonsági szolgálat, a szabálysértési hatóság, az ügyészség, a bíróság és az érintett személy igényelhet adatot / 31. § (1)-(4) bek./

75 Stv. 74. § (3) bek.

76 ORFK utasítás, 32. pont k) bek.

77 Freyer: i. m. 199. o.

78 Roversi, A.: Football Violence in Italy. International Review for the Sociology of Sport 1990/4. pp. 311-331. In:

Münnich szerint „a labdarúgó-mérkőzést sokan az élet modelljeként fogják fel. Küzdelemről van szó, ahol győzni és veszíteni lehet, ám az utóbbi időben ebbe az eredetileg tisztán szórakoztató világba bekerült az agresszió is. A vereséget nehéz elfogadni, és vannak olyan emberek, akik erre képtelenek, dühüket nem tudják fékezni. De olyanok is vannak, akik a győzelem mámorában garázdálkodással fejezik ki az örömeiket. Ezt a jelenségvilágot az angolok több mint száz éve ismerik, és football-huliganizmusnak nevezték el.”⁷⁹

A fentiek alapján látható, hogy számos szerző tett kísérletet a tárgyalt jelenség körülírására, esetlegesen definiálására. Ennek ellenére úgy vélem, hogy a football-huliganizmus fogalma a mai napig nincs tisztázva, holott ez előfeltétele lenne annak, hogy a jogalkotó adekvát válaszokat tudjon adni az egyes jogsértésekre, a retribúció és a prevenció jegyében egyaránt. Abban talán egyetértés van a szerzők többsége között, hogy a jelenséget nem lehet kizárólag a football-mérkőzések előtt, alatt, illetőleg után tanúsított magatartásokra korlátozni, esetünkben komplex társadalmi problémáról van szó, amelyet több jogág szabályinak a segítségével lehet megoldani. Összességében a magyar szabályozás megfelel e kívánalomnak, hiszen a sportrendészet, a szabálysértési jog, az anyagi büntetőjog, illetőleg büntetőeljárási jog normáit is felhasználja a jogsértések megakadályozása, illetőleg szankcionálása érdekében.

Freyer: i. m. 199. o.

79 Münnich I.: Agresszivitásaink. Belügyi Szemle 2003/10. 90. o. In Freyer: i. m. 198. o.